

Besteli Mevlid-i Efdal

HÜSEYİN AKPINAR

Prof. Dr., Harran Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslâm Tarihi ve Sanatları,
Şanlıurfa, Türkiye, akpinar64@hotmail.comGeliş Tarihi / Received Date : 15.04.2020
Kabul Tarihi / Accepted Date : 23.06.2020
Yayın Tarihi / Published Date : 30.06.2020

Atıf / Cite as

Akpinar, Hüseyin. "Besteli Mevlid-i Efdal". *İstem*, 18/35 (2020): 169-197.
<https://doi.org/10.31591/istem.759571>

Öz

Osmanlı devrinden günümüze Anadolu'da mevlid yazma ve okuma geleneği devam etmektedir. Süleyman Çelebi'nin yazdığı *Vesiletü'n-Necât*'in hem kendisi hem de başka müşikîşinâlar tarafından bestelendiği ifade edilmektedir. Bunun haricinde başka "Besteli Mevlid"lerin olduğu da bilinmektedir. "Besteli Mevlid"lerden biri de Konya'nın Doğanhisar ilçesinde 1869 yılında doğmuş ve 1939 yılında Konya'da vefat etmiş olan Muhammed İzzeddin Doğanhisarî'nin yazdığı *Mevlid-i Efdal*'dir.

Muhammed İzzeddin Doğanhisarî, Doğanhisar'da başladığı eğitimini Konya, İstanbul, Şam ve Kahire'de devam ettirmiştir. Doğanhisarî'nin Mısır'da Ezher Medresesi'nde okurken müşikî eğitimi aldığı tahmin edilmektedir. *Mevlid-i Efdal*, Doğanhisarî tarafından belli bir makam ve usûl/ritim ile bestelenmiştir.

Doğanhisarî, *Mevlid-i Efdal*'i tefsir, hadis, fıkıh ve siyer gibi ilimlerden faydalanarak yazdığını ifade etmektedir. Doğanhisarî'nin tahminen 1930 yılında yazdığı *Mevlid-i Efdal*'i besteleyerek öğretmesi ve merasimlerde okunmasını sağlamasının sebebi, halka Allah'ın varlığını ve birliğini, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) hayatını, İslâm akâid ve ahlâkını öğretmek istemesidir.

Bir mukaddime, dört fasıl ve bir duâ bölümünden oluşan *Mevlid-i Efdal*, tarafımızca derlenerek notaya alınmış ve istifadeye sunulmuştur. Doğanhisar'da hâlen solo ve koro şeklinde okunmakta olan *Mevlid-i Efdal*, Türk Din Müşikîsi kültür ve repertuarına katkı sağlayacağı gibi "Besteli Mevlid"e de orijinal bir örnektir.

Anahtar Kelimeler: Mevlid-i Efdal, Muhammed İzzeddin Doğanhisarî, Türk Din Müşikîsi, beste, makam.

Abstract

Composed Mawlid-i Efdal

The tradition of writing and reciting mawlid has been going on since the Ottoman era. It is suggested that *Vesiletü'n-Necât*, written by Süleyman Çelebi, was composed by Çelebi himself and some other music lovers. It is also known that there are some other "Composed Mawlids". One of these composed mawlids is *Mevlid-i Efdal*, which was written by Muhammed İzzeddin Doğanhisarî who was born in Doğanhisar in 1869 and died in Konya in 1939.

Muhammed İzzeddin Doğanhisarî began his education in Doğanhisar and continued to study in Konya, İstanbul, Damascus and Cairo. It is estimated that Doğanhisarî was taught musical training while studying at Madrasatul Azhar in Egypt. *Mevlid-i Efdal* was composed by Doğanhi-

"This article is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/). (CC BY-NC 4.0)"

sarı through a certain theme and rhythm.

Doğanhisarî suggests that he wrote *Mevlid-i Efdal* by getting help from some disciplines such as hermeneutics, hadith, Islamic jurisprudence and prophetic biography. *Mevlid-i Efdal* was written by Doğanhisarî in approximately 1930. By this mawlid, composed and recited by Doğanhisarî in some ceremonies, he aimed to teach people the existence and oneness of Allah, the life of Prophet Muhammad (PBUH), and Islamic faith and morals.

Mevlid-i Efdal, consisting of an introduction, four chapters and an invocation, was compiled and given notes by the author so that it can serve for public interest. Still being recited in Doğanhisar in solo and chorus forms, *Mevlid-i Efdal* is a unique example of "Composed Mawlids" which has contributed to the culture and repertoire of Turkish Religious Music.

Keywords: Mawlid-i Efdal, Muhammed İzzeddin Doğanhisarî, Turkish Religious Music, composition, theme.

Giriş

Mevlid, ism-i zaman ve ism-i mekân olarak "doğmak, doğum zamanı ve doğum yeri" mânâlarına gelmektedir. Mevlid, İslâmî literatürde Hz. Muhammed 'in (s.a.v.) doğum günü, bugünün yıldönümü münasebetiyle yapılan merasimler ve bu konuda kaleme alınan manzumelere denilmektedir.¹

Konu itibariyle mevlidlerin kaynağını siyer, meğâzi ve şemâil kitapları oluşturmaktadır.² İlk yazılan mevlidler mensur, daha sonra yazılanlar ise manzum olarak yazılmışlardır. Mensur ya da manzum mevlidler genel olarak Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğumu başta olmak üzere hayatı, mu'cizeleri, gazâları, ahlâkı, âhirete irtihâli ve hilyesini anlatan eserlerdir. İslâmî Türk Edebiyatı kategorisinde yer alan mevlidler çoğunlukla mesnevî tarzında yazılmışlardır. Bu tür mevlidler bir nevi "manzum siyerler" olarak değerlendirilmektedir.³

Tarihten günümüze çoğunlukla din âlimleri ve mutasavvıf şairler tarafından çeşitli dillerde çok sayıda mevlid yazılmıştır.⁴ İslam Tarihi'nde ilk yazılan mensur veya manzum mevlidlerin Arapça olması sebebiyle mevlid türü, Arap edebiyatı ve müsikisinde de önemli bir yere sahiptir.⁵ Tarihî süreçte İslâm potası içerisinde yer alan farklı milletlerden âlim, şâir ve sûfiler kendi dillerinde mevlid

¹ Ahmet Özel, "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları. 2004), 29: 475-479.

² Zehra Gözütek Tamdoğan, "Mağrib'de Mevlid-i Nebî Merâsimleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 50 (Aralık 2019): 116.

³ Alim Yıldız, *Üç Bülbülden Güllerin Efendisine (Darende'de Okunan Üç Mevlid-i Şerif)*, (Malatya: Nâsihat Yayınları 2010), 19-21; M. Fatih Köksal, *Mevlid-nâme*, (Kırşehir: Diyanet Vakfı Yayınları 2010), 8.

⁴ Arapça ilk mevlidler arasında Vâkidî'ye (ö. 207/823) ait *Mevlid-i Vâkidî* adlı manzume ve Şemseddin İbn Cezerî'nin (ö. 833/1426) *Mevlidü'n-Nebî'si* sayılabilir. Türkçe yazılan Süleyman Çelebi'nin (ö. 825/1422) *Vesiletü'n-Necât* ve Şemseddin Sivasî'nin (ö. 1006/1597) *Mevlid-i* örnek olarak verilebilir. Bunlardan başka Farsça, Kürtçe, Zazaca, Arnavutça, Boşnakça, Çerkesçe ve Tatarca mevlidler de yazılmıştır. Bkz. Yıldız, *Üç Bülbülden Güllerin Efendisine (Darende'de Okunan Üç Mevlid-i Şerif)*, 22-23; Ayrıca ülkemizin doğu ve güneydoğu Anadolu bölgelerinde yazılan ve okunan mevlidlerle ilgili olarak bkz. Mehmet Tıraşçı, "Güneydoğu ve Doğu Anadolu Çevresinde Arapça, Kürtçe ve Zazaca Mevlidler ve Müzikal Olarak İcra Ediliş Tarzları", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/2 (Aralık 2013): 213-229; Makedonya'da yazılan ve günümüzde okunmaya devam eden çok sayıda Arnavutça mevlid mevcuttur. Geniş bilgi için bkz. Abas Jahjai, "Makedonya'da Cami Müsikisi", *Osmanlı İlim, Düşünce ve Sanat Dünyasında Balkanlar*, ed. Ahmet Emre Dağtaşoğlu, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014), 663-698.

⁵ İsmail Durmuş, "Mevlid (Arap Edebiyatı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları,2004), 29: 480-482.

yazmışlardır.

İslâm Tarihi'nde mevlid yazma ve okuma geleneği Fâtîmî, Eyyûbî ve Selçukluların hâkim olduğu yüzyıllarda ve coğrafyada başlamıştır. Mevlid merasimlerinin ilk şekline Fâtîmîler devrinde Mısır'da rastlandığı tarih kayıtlarında yer almaktadır.⁶ Mısır'da yapılan mevlid merasimleri sade ve ciddi bir şekilde devlet adamları ve alimler nezdinde yapılmıştır.⁷ Hz. Peygamber'in doğum yıldönümünü kutlamak gayesiyle Eyyûbîler döneminde Erbil Atabeyi Muzafferüddin Gökbörî (ö. 630/1233) devrinde resmi mevlid törenleri yapılmaya başlamıştır.⁸ Mevlid törenleri Memlûkler döneminde Mısır'da devam etmiştir.⁹ Selçuklu Devleti'ne bağlı olarak Kuzey Irak ve Güneydoğu Anadolu'da hüküm sürmüş olan Erbil Atabegleri (Begtekinliler) mevlid merasimlerine önem vermişler ve ilk resmî mevlid törenleri burada gerçekleştirilmiştir.¹⁰

İslâm Tarihi'nde mevlid ismi ile ortaya konan türün müstakil ilk özgün eseri, Ebu'l-Ferec el-Cevzî'nin (ö. 597/1201) *Mevlidü'n-Nebî (el-Arûs)* adlı Arapça mevlididir.¹¹ Kaynaklar ilk mevlid manzumesinin Endülüslü muhaddis, tarihçi ve edip İbn Dihye el-Kelbî'ye (ö. 632/1235) ait olduğunu bildirmektedir. Endülüsten Erbil'e gelerek buradaki kutlamalara şahit olan İbn Dihye, 1207 yılında *et-Tenvîr fî Mevlidî's-Sirâci'l-Münîr* adlı eserini telif ederek Erbil Atabeyi Muzafferüddin Gökbörî'ye takdim etmiştir.¹² İbn Dihye'nin Begtekinliler'in son hükümdarı Gökbörî için yazdığı bu mevlid, ezgiyle okunan ilk mevlid olarak bilinmektedir.¹³ İbn Dihye el-Kelbî, Erbil'de gördüğü mevlid-i nebi kutlamalarını¹⁴ ve bu kutlamalarda okunmak üzere yazılan kaside ve mevlid manzumesi gelene-

⁶ Necla Pekolca, "Mevlid", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1993), 8: 171-176.

⁷ Tamdoğan, "Mağrib'de Mevlid-i Nebî Merâsimleri", 102.

⁸ Necla Pekolca, *Mevlid (Vesiletü'n-Necât)*, (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1997), 7.

⁹ Mehmed Fevzi Efendi, *Efendiler Efendisi İçin Mevlid Okumanın Faziletleri*, (Haz.) Selami Şimşek (İstanbul: Buhara Yayınları, 2016), 6.

¹⁰ Süleyman Eroğlu, "Edebî Bir Tür Olarak Mevlidler -Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler-", *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11/18 (Ocak 2010): 18-128; Bahar Akarpınar, *Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları*, (Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1999), 182; Osman Çetin, "Tarihte İlk Mevlid Merasimleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (Aralık 1987): 73-76.

¹¹ İsmail Durmuş, "Mevlid (Arap Edebiyatı)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2004), 29: 480-482; Süleyman Eroğlu, "Edebî Bir Tür Olarak Mevlidler -Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler-", *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11/18 (Ocak 2010): 127.

¹² Mehmet Özdemir, "İbn Dihye el-Kelbî", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 19: 413-414; Ahmet Hakkı Turabi (ed.), *Türk Din Müsikisi* (Ankara: Grafiker, 2017), 97.

¹³ İsmail Durmuş, "Şiir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39:150.

¹⁴ Eyyûbîler döneminde Erbil'de yapılan mevlid-i nebi kutlamaları hakkında geniş bilgi için bkz. Hüseyin Akpınar, "Eyyûbîler'de Mevlid Törenleri", *Eyyûbîler'de İlim, Kültür ve Sanat*, (Ed. Abdulhalim Of-laz ve diğ.), (İstanbul: Hiperyayın, 2020), 552-558; İbn Hallikan, *Vefâyâtü'l-A'yân*, (Kahire: 1948), 112.

ğini Mağrib ve Endülüs'e de taşımıştır.¹⁵

Ahmed Yesevî'nin (ö. 562/1166) Türkçe olarak yazdığı *Divân-ı Hikmet* adlı eserinden bazı hikmetler ve mi'râciyye, Selçuklular zamanında özellikle Anadolu beyliklerinin bazılarında mevlid gibi okunmak suretiyle Türk Din Müsikisi'nde mevlid geleneğinin başlangıcı olduğu ifade edilmektedir.¹⁶ Diğer bir görüşe göre Türk Edebiyatı'nda Türkçe olarak yazılan ilk mevlidin Ahmed Fakih'in (ö. 650/1252) *Çarhnâme* adlı eseridir.¹⁷ Süleyman Çelebi tarafından 1409 yılında yazılan "Kurtuluş Vesilesi" anlamındaki *Vesiletü'n-Necât* adlı Türkçe manzûm mevlid, bir ibâdet neşvesi içinde Osmanlı toplumunda başta "mevlid kandili" olmak üzere mübarek gün ve gecelerde okunurken ilk resmi mevlid törenlerinin Kanuni Sultan Süleyman döneminden itibaren saray protokolünde yer almaya başladığı ifade edilmektedir. Sultan III Murad'ın Hz. Peygamber'in doğum günü münasebetiyle bütün minarelerde kandil yakılmasını, câmi ve mescidlerde mevlid okunmasını emrettiği bilinmektedir.¹⁸ Osmanlı döneminde Sultan III. Murad'ın 1588'de mevlid kutlamalarını resmî olarak başlattığı belirtilmektedir. 1910 yılından itibaren Osmanlı Devleti'nde Hz. Peygamber'in doğum günü olan "Mevlid Kandili", Cumhuriyet'in ilanına kadar resmî bayramlardan biri olarak kutlanmıştır.¹⁹

Türk İslâm Edebiyatı'nda Türkçe mevlid yazar müelliflerin sayısı 123 olarak tespit edilirken²⁰ iki yüzden fazla mevlid eserinin olduğu ifade edilmektedir.²¹ Şüphesiz bu tespitin dışında birçok mevlid müellifi ve mevlid manzumesi mevcuttur. Bunlardan biri de Muhammed İzzeddin Doğanhisarî ve onun *Mevlid-i Efdalî*dir. Konya'nın Doğanhisar ilçesinde Muhammed İzzeddin Doğanhisarî'nin Türkçe *Mevlid-i Efdalî* ve kasideleri²² okunmaktadır. Muhammed İzzeddin Doğanhisarî'nin talebelerine okuyup öğrettiği şekliyle günümüze intikal etmiştir.

¹⁵ Tamdoğan, "Mağrib'de Mevlid-i Nebî Merâsimleri", 103.

¹⁶ Recep Uslu, *Selçuklu Topraklarında Müzik*, (Konya: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2011), 26.

¹⁷ Hasan Aksoy, "Mevlid, Türk Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29: 482.

¹⁸ Mehmet Şeker, "Osmanlılar'da Mevlid Törenleri", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29: 479-480.

¹⁹ Fevzi Efendi, *Efendiler Efendisi İçin Mevlid Okumanın Faziletleri*, 6-7.

²⁰ Köksal, *Mevlid-nâme*, 8.

²¹ Hasibe Mazoğlu, "Türk Edebiyatında Mevlid Yazar Şairler", *Türkoloji Dergisi* 6/1 (Mayıs 1974): 31-62.

²² Kaside, sözlükte "kastetmek ve bir şeye yönelmek" demektir. Terim olarak "belli bir amaçla söylenmiş şiir" anlamına gelmektedir. İlk defa Arap edebiyatında ortaya çıkan kaside türü Türk edebiyatında XIV. yüzyılda yazılmaya başlamıştır. Türk edebiyatında tevhid, münacaat, Allah'a yakınlaş, Na't, Hz. Peygamber'i övme, şefaata talebi, mersiye ve dua başta olmak üzere farklı alanlarda kasideler yazılmıştır. Ayrıca Kaside; Câmi ve tekke müsikisinde müştereken kullanılan sözlü dinî formdur. Bkz. Hüseyin Elmalı, "Kaside", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24: 562-564; İskender Pala, "Türk Edebiyatı", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24: 564- 566; İsmail Hakkı Özkan, "Müsikî", *Türkiye Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24: 566.

Mevlid-i Efdal, “Besteli Mevlid”²³ olup müzikal açıdan sade ve yeknesak, yöresel bir tavır ve tarzda icra edilmektedir. Muhammed İzzeddin Doğanhisârî'nin *Mevlid-i Efdal* adlı mevlid manzumesi ve aradaki kaside, kendisinin yazıp bestelediği şekliyle Cumhuriyet'in başlarından günümüze kadar okuna gelmektedir.

A. MUHAMMED İZZEDDİN DOĞANHİSÂRÎ'NİN HAYATI

Muhammed İzzeddin Doğanhisârî'nin (ö. 1357/1939) tam künyesi, Muhammed İzzeddin Ebû Sa'îd İbn-i Muhammed ed-Doğanhisârî el-Ezherî'dir. 1869 yılında Konya'nın Doğanhisar ilçesinde dünyaya gelmiştir.

Muhammed İzzeddin Doğanhisârî'nin babası İzzet Efendi, annesi Nazife Hanım'dır. Muhammed İzzeddin'in çocukluğu Doğanhisar'da geçmiştir. İlk eğitimi babasından almış, beş yaşındayken hafızlığını ikmal etmiş ve Doğanhisar'da Tokluoğlu Medresesi'nde okumuştur. Sonra Konya'da Zaferiye (Aladağ) Medresesi'nde müftü Ahmed Rüşdi bin Muhammedü'l-Aladağî'den tefsir, hadis ve fıkıh okumuş, daha sonra İstanbul'da Âtîf Efendi Medresesi'nde Muhammed Âtîf bin Abdurrahmân Nâfizü'l-İstanbulî ve *Râmûzü'l-Ehâdis* müellifi Ahmed Ziyâeddin bin Mustafa el-Gümüşhânevî'den dersler almıştır. Bu eğitiminin neticesinde hatiplik beratı ile Doğanhisar Ulu Camii'nde hatiplik yapmıştır.

1901 yılında 32 yaşında iken ilim tahsili için Şam'a gitmiştir. Şam'da El-Nahda Medresesi'nden 1908 yılında mezun olmuştur. Kahire'de El-Ezher Üniversitesi İslâm'a Davet Fakültesi'nde 1908 yılında başladığı eğitiminden 1913 yılında 44 yaşında mezun olmuştur. Muhammed İzzeddin Efendi, ayrıca Ezher Üniversitesi Kurra Fakültesi'nde bir yıl makam, ses eğitimi dersleri almıştır. Burada görmüş olduğu bir yıllık eğitim içinde temel müzik kurallarını da öğrenmiştir.

Muhammed İzzeddin Efendi, 1916 yılına kadar kaldığı Ezher Üniversitesi'nde çeşitli hocalardan özel dersler de almıştır. Bu süreçte bir nevi asistanlık yaparak Ezher Üniversitesi'ne Türkiye, Suriye, Irak, Özbekistan ve Balkanlardan gelen, ana dili Arapça olmayan öğrencilere yardımcı olarak onlara Arapça, fıkıh, hadis dersleri vermiştir.

Muhammed İzzeddin Efendi, Doğanhisar'a döndüğünde Hisar Medresesi'ni kurarak burada müderrislik, aynı zamanda Ulu Cami'de de fahri hatiplik yapmıştır. Hisar Medresesi'nde Doğanhisar ve çevresinden birçok talebe yetiştirmiştir. Şöhreti Doğanhisar'ı aşarak geniş bir coğrafyaya uzanmıştır. I. Dünya savaşı sonrasında siyasî ve sosyal çalkantılar sebebiyle insanlar Muhammed

²³ Besteli mevlid çalışmaları için bkz. Ubeydullah Sezikli, “Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (Haziran 2008): 179-205; Ubeydullah Sezikli, “Balkanlar'da Osmanlı Mirası: Dinî Müsiki”, *Balkanlar'da İslâm Miadı Dolmayan Umut*, ed. Muhammed Savaş Kafkasyalı (Ankara: Karınca Kitabevi, 2016), 3: 481-501; Fatih Koca, “Dinî Müsiki Formu Olarak Mevlid ve Dobruca Besteli Mevlidi”, *Diyanet İlmî Dergi* 55/1 (Mart 2019): 155-182.

İzzeddin Doğanhisârî'nin ilminden yeterince istifade edememişlerdir.

Doğanhisar'ın manevî mimarlarından âlim ve fazıl bir kişi olan Muhammed İzzeddin Efendi, Hz. Peygamberin (s.a.v.) sünnet-i seniyesini tatbik çalışmış, insanlara ve özellikle gençlere İslam'ı anlatmıştır. Özellikle medrese ve tekkelelerin kapatıldığı dönemde yazmış olduğu mevlid ve kasidelerle insanlara Tevhid ve Nübüvvet konuları başta olmak üzere diğer birçok İslâmî bilgi ve mesajı sunmuştur. Muhammed İzzeddîn Doğanhisârî, yazdığı mevlid ve kasideleri el yazısıyla yazıp çoğaltarak çocuklara dağıtmış ve okunuşunu onlara öğretmiştir.

Muhammed İzzeddîn Doğanhisârî, 1939 yılında yakalandığı kuşpalazı hastalığının tedavisi için geldiği Konya'da vefat etmiştir. Kabri, Üçler Mezarlığı'nda Veyis Efendi'nin hemen güney tarafında ve Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin kabrinin de doğusunda, ayakucundadır.²⁴

B. MEVLİD-İ EFDAL

Muhammed İzzeddin Doğanhisârî, Kur'an-ı Kerim, hadis-i şerifler ve siyer kitaplarını kaynak alan, sahih ve muteber bilgilere dayanan dört mevlid yazdığını belirtmektedir. Bu mevlidler; A'zamu'n-Niam, Ekmelü'n-Niam, Efdalu'n-Niam ve Ecmelü'n-Niam'dır. Mevlidler kısaca, Etval, Ekmel, Efdal ve Ecmel şeklinde isimlendirilebilir. Mevlid türüne özel bir önem veren, "Mevlid Şairi" unvanına layık Muhammed İzzeddin Doğanhisârî, kaleme aldığı mevlidlerin muhtevası hakkında bilgi vermektedir. Bu mevlidlerin dördüne biri büyük diğeri küçük iki mukaddime yazmıştır.

Yukarıda diğer üç mevlidin isimlerini zikretmekle yetinerek pratikte müzikal olarak icra edilen *Mevlid-i Efdal* hakkında bilgi vereceğiz.

Muhammed İzzeddin Doğanhisârî'nin üçüncü mevlidi, *Mevlid-i Efdal* dir.²⁵ Mevlid-i Efdal'in Doğanhisârî tarafından 1930 yılında yazıldığı tahmin edilmektedir.²⁶ Mevlid-i Efdal, muhtasar olup 70 beyittir. Bu mevlidin tam ismi şöyledir: "Efdalu'n-Niam ale'l-Âlem bi Mevlid-i Seyyidi beni Âdem Seyyidinâ Muhammed (s.a.v.) nazame'l-muhaddis İzzet Doğanhisârî. (Sâlisu mevâlidihî'l-erbaa)."

Mevlid-i Efdal'in orijinal Osmanlıca nüshasının baş tarafında şu bilgiler yer almaktadır; "*Mevlid-i Efdal*, Konya dâhilinde Doğanhisar kasabasında Hisar Medresesi müderrisi, 10 sene Ezher mücavirlerinden (komşularından) Şeyhü'l-Arab denilmekle müştahir (meşhur), muhaddis İzzeddin Doğanhisârî manzumesi ve dört mevlidin üçüncüsüdür. Doğanhisar kasabasında cümlesi bir ağızdan mevlid okuyan kırk kızın beşincisi, hâfız Osman Efendi kerimesi (kızı) Aişe

²⁴ Orhan Gündüz v.dğr., *Muhammed İzzeddin Doğanhisârî'nin Mevlid ve Kasideleri* (Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2018), 16-22.

²⁵ Gündüz v.dğr., *Muhammed İzzeddin Doğanhisârî'nin Mevlid ve Kasideleri*, 244-307.

²⁶ Muhammed İzzeddin Doğanhisârî, *Mevlid-i Efdal*, Doğanhisar, (El Yazması), (tahmini 1930).

Hanım Efendi.”

Mevlid-i Efdal, bir giriş ve dört bölümden oluşmaktadır. Mukaddimetü'l-Mevlid (Mevlide Giriş), Besmele ile başlamaktadır ve 13 beyitten oluşmaktadır. Öncelikle Allah'ın varlığı ve birliğinden bahseden Mukaddimetü'l-Mevlid, bir yönüyle “Tevhid Bahri” olarak nitelendirilebilir.

Faslı Evvel (Birinci Fasıl); Muhammed aleyhi's-salâtu ve's-selâm evvelâ mahz-ı nûr halk olunup sonra âlem o nûr ile med olunduğu ve mîsâku'l-enbiyâ, seyyâku'l-enbiyâ ve nûrun intikâlâtı ve hîn-i hamlinde zuhûr eden bazı acâib beyânındadır. Müellif tarafından yapılan bu izahat sebebiyle Faslı Evvel, “Nûr Bahri” olarak değerlendirilebilir.

Faslı Sâni (İkinci Fasıl); Muhammed aleyhi's-salâtu ve's-selâmın keyfiyet-i tevellüdü ve târih-i vilâdeti ve (kubeyle) kable'l vilâde (doğum öncesi) zuhûr eden bazı irhâsât beyânındadır. Hârikâtiyye Kasîdesi, Konya vilâyeti dâhilinde Doğanhisar Kasabası'nda muhaddis İzzet el-Ezherî nazımıdır. Mevlid esnâsında ba'de'l-kıyâm (kıyamdan sonra) oturunca okunmaktadır. Hârikâtiyye Kasîdesi (Bu Muhammed Mustafa), kısaca “Veladet Bahri” diyebileceğimiz İkinci Fasıl'ın sonuna doğru Peygamberimizin dünyayı şerefliendirmelerine hürmeten ayağa kalkılıp tekrar oturulduktan sonra okunmaktadır.

Faslı Sâlis (Üçüncü Fasıl); Muhammed aleyhi's-salâtu ve's-selâm doğduğunda zuhûr (ortaya çıkan) eden bazı havârik (harikalar) beyânındadır.

Faslı Râbi' (Dördüncü Fasıl); Muhammed aleyhi's-salâtü ve's-selâmın bazı tarihi ve nübüvvetin ilanı ve İslâm'ın zuhûru beyânındadır.

Duâün Fî Âhiri'l-Mevlid (Mevlidin Sonundaki Dua); Duâün fî âhiri'l-mevlid nazzame'l-muhaddis İzzeddîn el-Doğanhisârî el-Ezherî el-mülakkab bi-Şeyhi'l-Arab hafazahu'llâhu ve usûlehû ve fûru'ahû ve ihvânehû fi'd-dâreyni mine'l-kürebi. “Mevlidin sonundaki dua, (Allah onu, anne babasını, çocuklarını ve kardeşlerini her iki dünyada sıkıntılardan muhafaza etsin) Şeyhi'l-Arab lakaplı, Muhaddis İzzeddîn el-Doğanhisârî el-Ezherî tarafından yazılmıştır.”

Muhammed İzzeddin Doğanhisârî, *Mevlid-i Efdal*'in beğenildiğini, sevilerek okunduğunu ve dinlendiğini belirtmektedir. *Mevlid-i Efdal*, yazıldığı zamandan günümüze kadar Doğanhisar ve çevre köylerde icra edilmeye devam etmektedir.

Mevlid-i Efdal'de yer almadığı halde icra esnasında fasıllar arasında okunan bir salavât vardır. Uşşâk makamındaki bu salavât koro halinde üç defa okunmaktadır. Bu salavât, örnek olması açısından çalışmamızda bir yere konulmuştur.

MUKADDİMETÜ'L-MEVLİD
Uşşak Mevlid

Güfte: İzzeddin Doğanhisârî
Derleyen: Dr. Hüseyin AKPINAR

$\text{♩} = 150$
Aksak Semâî

VAR - VE - BİR AL - - - - - LAH TE Â LÂ - - -

ZÜL CE LÂL - - - - - MUK - TE DİR - - HAL - - - - -

LÂ KU Â - LEM - - - - - ZÜL - - CE MÂL - - -

VAR - LI - ĞI NA - - - - - DÂL VÜ CÜ DUL - - -

HÂ DI SÂT - - - - - BİR - - LI ĞI - - NE - - - - -

DÂL Nİ ZÂ - MUL - - - - - KÂ - - İ NÂT - - -

ŞU - NU - KÜŞ HES - - - - - NÂ VE EF ÂL - - -

MUT KA NE - - - - - ŞÂ - - Hİ DÂT - TAM - - - - -

SÂ Nİ İN - EV - - - - - SÂ - FI NA - - -

NÂ - SA - HÂK RAH - - - - - MEN RA SÛL BA'S - - -
 ZÂ - HÎ - RÎ EC - - - - - MEL FE DÂ İL - - -

EY LE Dİ - - - - - BA - - ZI RUS - LE - - -
 MEC MA İ - - - - - BÂ - - TI Nİ - - EK - - -

KÛT BÎ İN - ZÂL - - - - - EY - LE Dİ
 MEL KE MÂ - LÂT - - - - - MEN - BA İ

HÂK - RU - SUL DE - - - - - DÖRT Sİ FAT TEB - - -
 ÇOK - SE - VEN AL - - - - - LAH MU HAM MED - - -

Lİ Ğİ TAM - - - - - HEM - FE TÂ - NE - - -
 VAS Fİ Nİ - - - - - ÇOK - SE VER - AL - - -

HEM E MÂ - NE - - - - - SİD - - KU TAM
 LAH MU HAM - MED - - - - - DE - - A Nİ

NÛR MU - HAM MED - - - - - EN BÎ YÂ NİN - - -
 DİN LE - YEN MEV - - - - - LİD O KU YAN - - -

EF DA Lİ - - - - - HÂ - TE Mİ - - HEM - - -
 O KU DAN - - - - - CEN - NE TE - - EV - - -

HAL KA HÂK - KIN - - - - - MÛR - SE Lİ
 VEL Ğİ RER - LER - - - - - CUM - LE DEN - - -

Dİ - Nİ - NÂ SİH - - - - - OL DU MEN SUH - - -
KİM - SE - VER SE - - - - - MEV Lİ Dİ MÜ' - - -

CÜM LE DİN EK - - ME LÜL - - ED
MİN TA MAM - - - - - SEV - - ME YEN - - MEV - - - - -

YÂN VE BÂ Kİ HÂK BU DİN
LİD MÜ NÂ FİK - - - - - VE'S - - SE LÂM - - - - -

ÇOK - VE - EF DAL ÜM ME Tİ ÇOK - - -
İS - TER - İ SEN - - - - - BU LA SİN Â - - - - -

Â Lİ Mİ HEM - DE KUR - ÂN - - - - -
Lİ MA KÂM AŞK - İ LE - - DE - - - - -

MU' Cİ ZÂ TIN A' ZÂ MI AKPINAR
ES SA LÂ TU VE'S SE LÂM - - - - -

FASLU EVVEL
Uşşak Mevlid

Güfte: İzzeddin Doğanhisârî
Derleyen: Dr. Hüseyin AKPINAR

♩ = 150
Aksak Semâi

EV - VE - LEN AL - - - - - LAH MU HAM MED - - -

ZÂ TI NI - - - - - MAH - ZI NÛR - HALK - - - - -

EY LE Dİ - SEV - - - - - Dİ - - O NU - - - - -

SON - RA - MED ET - - - - - Tİ O NÛR DAN - - - - -

Â LE Mİ - - - - - TÛR - LÛ ÇA - - MUR - - - - -

DAN YA RAT - TI - - - - - Â - - DE Mİ - - - - -

EN - Bİ - YÂ YI - - - - - ET Tİ İH RÂC - - - - -

ZÂ Hİ RA - - - - - AL - - DI Mİ - SÂK - - - - -

NÛR MU HAM - MED - - - - - TÂ - - Hİ RA - - - - -

İ
S
T
E
M
35/2020

Â - Lİ - İM RAN - - - - - DA O Mİ SÂK - - -

Â YE Sİ - - - - - DÂL - LE HEM - SAĞ - - - - -

DA MÜ BEŞ - ŞİR - - - - - Â - - YE Sİ - - -

NÜR MU - HAM MED - - - - - ZÂ Hİ REN Â - - -

HİR RA SÛL - - - - - UM - - DE TÛL - HALK - - - - -

BÂ TI NEN - AS - - - - - LÛL - U SÛL - - -

KON - DU - O NÜR - - - - - SON RA Â DEM - - -

AL NI NA - - - - - GEL - Dİ HAV - VA - - - - -

YA VE ŞİT - NUH - - - - - ZAH - Rİ NE - - -

 GEL - Dİ - İB RA - - - - - Hİ ME İS MA - - - - -
 CUM - LE - Zİ RUH - - - - - İF TI HAR LAR - - - - -

 İ LE NÜR - - - - - GEL - Dİ AB - - - - -
 ET TI LER - - - - - BİR - Bİ Rİ - - - - - DUL NE - - - - -

 MUT TA LIB - ŞEY - - - - - BE - - - - - YE NÜR - - - - -
 HAM Lİ TEB - ŞİR - - - - - ET - - - - - TI LER - - - - -

 GEL - Dİ - AB DUL - - - - - LAH ZE Bİ HA - - - - -
 DE - Dİ DAB BE - - - - - O BU DUN YA - - - - -

 NÜR TA MAM - - - - - Â - Mİ NE - YE - - - - -
 YA İ MAM - - - - - EH - Lİ DUN YA - - - - -

 GEL Dİ O NÜR - - - - - VE'S SE LÂM - - - - -
 YA Sİ RÂC - NÜ - - - - - RÜZ - ZA LÂM - - - - -

 TÂ Hİ - RİN DEN - - - - - TÂ Hİ RÂT TAN - - - - -
 Â Mİ - NE ZUH - - - - - RİY YE BUL DU - - - - -

 GEL Dİ NÜR - - - - - BU - NE SEB - TÂ - - - - -
 DEV LE TI - - - - - HAM - Lİ MÜD - DET - - - - -

 HİR VE MEŞ - HUR - - - - - ZÜ'S SÜ RÜR - - - - -
 GÖR DÜ PEK - ÇOK - - - - - Â - - - - - YE RİR TI - - - - -

HAM Lİ NE TÂ RİH RE GÂ İB
İS TER İ SEN BU LA SIN Â

GE CE Sİ O RE CEB EV
Lİ MA KÂM AŞK İ LE DE

VEL Kİ CUM A GE CE Sİ
ES SA LÂ TU VE'S SE LÂM SON

ÇOK A CÂ İB O GE CE ET

Tİ ZU HÜR GİT Tİ ZUL MET

Â LE ME GEL Dİ SÜ RÜR

OL DU YER GÖK TE O GE CE

ÇOK Nİ DÂ DE Dİ LER HAM

LOL DU O NÜ RU'L HÜ DÂ AKPINAR

SALAVÂT-I ŞERİFE
Uşşâk Salât

Güfte: Anonim
Derleyen: Dr. Hüseyin AKPINAR

$\text{♩} = 100$
Sofyan

AL LA HUM ME SAL Lİ A LEL - MUS TA FA - - - -

BE Dİ UL CE MÂ - Lİ VE BAH - RİL VE FA VE

SAL Lİ A LEY Hİ KE ME YEN BE Ğİ - - - -

ES SÂ DIK MU HAM - MED A LEY - HİS SE LÂM AKPINAR

FASLU SÂNİ
Uşşak Mevlid

Güfte: İzzeddin Doğanhisârî
Derleyen: Dr. Hüseyin AKPINAR

$\text{♩} = 150$
Aksak Semâî $\frac{10}{8}$

FIL - SE - NE SİN - - - - - DE MU HAM MED - - -
ŞER - BE - Tİ İÇ - - - - - TİM DE NÜR OL - - -

MEK KE DE - - - - - DOĞ - DU MED - FUN - - - - -
DU VÜ CÜD - - - - - AK - SO ĞUK - KAR - - - - -

DUR ME Dİ - NE - - - - - RAV - ZA DA - - -
MİS Lİ BAL - DAN - - - - - TAT - LI SÜT - - -

O - RE Bİ' EV - - - - - VEL A YIN DA - - -
GEL - Dİ - ÇOK KUŞ - - - - - HÜC RE Mİ TAM - - -

DOĞ MA Sİ - - - - - ON - İ KİN - CI - - - - -
ÖRT TŪ LER - - - - - A - Sİ YE - MER - - - - -

GE CE İS - NEYN - - - - - GE - CE Sİ - - - - -
YEM VE ÇOK - HÜR - - - - - GEL - Dİ LER - - - - -

DOĞ - MA DAN AZ - - - - - ÖN DE İR HÂ - - -
OL - DU - TEZ YİN - - - - - BU HA VA Dİ - - -

SÂT ZU HÜR - - - - - EY - LE Dİ - - CEN - - - - -
BÂC İ LE - - - - - ÇOK - Rİ CÂL - - BEK - - - - -

NET A ÇİL - DI - - - - - İN - - - - - Dİ NÜR - - - - -
LER HA VA - - - - - DA - - - - - SÂF - - - - - | LE - - - - -

Â MI - NE - DER - - - - - EV DE | DİM - - - - -
PER DE - GÖ - ZÜM - - - - - DEN A LIN Dİ - - - - -

YA LI NIZ - - - - - GEL - Dİ BİR - HÂL - - - - -
O ZA MAN - - - - - TAM - GÖ RÜN - DÜ - - - - -

DO ĞA ÇAK - O - - - - - NÜ - - - - - RU 'İZ - - - - -
ŞARK VE GARP DÜN - - - - - YA - - - - - Cİ HÂN - - - - -

GEL - Dİ BİR AK - - - - - KUŞ KA NAD LA - - - - -
ÜÇ - A - LEM ÜÇ - - - - - YER DE NÜ RA - - - - -

BAĞ RI MI - - - - - SI - - - - - ĞA DI - - - - - KORK - - - - -
İH Tİ RAM - - - - - ŞARK - TA GARP - TA - - - - -

TUM DU AL - DI - - - - - HAV - FI MI - - - - -
KÂ BE ÜZ - RE - - - - - DİK - LI TAM - - - - -

TER - LE - DİM HEM - - - - - SU SA DİM SON - - - - -
SON - RA - GEL Dİ - - - - - DÂ YE NİS VÂN - - - - -

MER TE BE - - - - - VER - - Dİ LER - ŞER - - - - -
BİS SÜ RÜR - - - - - ET - - KI YÂM - ŞER TA - - - - -

BET DO LU - BİR - - - - - MEŞ - RA BE - - - - -
ZİM MU HAM - MED - - - - - DO - - GU YOR - - - - -

ŞER - BE - Tİ İÇ - - - - - TİM DE NÜR OL - - - - -
DOĞ - DU - O SA - - - - - AT MU HAM MED - - - - -

DU VÜ CÜD - - - - - AK - - SO ĞUK - KAR - - - - -
BED Rİ TAM - - - - - VER - SA LÂT - O - - - - -

MİS Lİ BAL - DAN - - - - - TAT - LI SÜT - SON
NA SE LÂ - MI - - - - - BUL - LI SÜT - ME RÂM - - - - - AKPINAR

BU MUHAMMED MUSTAFA
Hüseyinî ilâhî

Güfte: İzzeddin Doğanhisârî
Derleyen: Dr. Hüseyin AKPINAR

OL - DU ZÂ HİR HÂ - - - Rİ KÂT BU - - - HA VÂ RİK -
VER- Dİ Â LEM ÇOK - - Nİ ŞÂN BU - - - NE Bİ Â -
MU' - CI ZÂ TIN Â' - - - ZA Mİ OL - - - DU KUR ÂN -
DER BU İZ DO ĞAN - - Hİ SÂR HER - - - KE MÂL DO -

ŞÂ - - Hİ DÂT- DOĞ - - DU FAH RUL - - KÂ - - İ NÂT -
HİR - - ZA MAN- BÖY - - LE Zİ NET - - Lİ - - DO ĞAN -
DÂ - - İ Mİ - EN - - Bİ YÂ NIN - - HÂ - - TE Mİ -
GAN - - DA VAR- E - - Dİ LE CEK - - İ - - Tİ BÂR -

BU - - - MU HAM MED MUS - - - TA - FA

ÂH - BU İR HÂ SÂT - - DE LİL BU - - - DO ĞAN KAD -
SAC TI HÂK RAH MET - - VE NÜR Â - - - LE ME GEL -
EN - Bİ YÂ NIN DE - - Dİ Ğİ CUM - - - LE RUH BÂN -
EY - LE HİM MET NÂ - - - Zİ MA KEN - - - Dİ Nİ RED -

Rİ - - CE LİL - CÜM - - LE EV SÂ - - - Fİ - - CE MİL - -
Dİ - - SÜ RÜR - AY - - Ğİ Bİ DO - - - ĞAN - - BU NÜR - -
BİL - - Dİ Ğİ - HÂK - - TE Â LÂ - - - SEV - - Dİ Ğİ - -
DEY - - LE ME - OL - - ŞE Fİ' HEP - - - MÜS - - Lİ ME -

BU - - - MU HAM MED MUS - - - TA - FA AKPINAR

FASLU SÂLİS
Uşşak Mevlîd

Güfte: İzzeddin Doğanhisârî
Derleyen: Dr. Hüseyin AKPINAR

♩ = 150
Aksak Semâî

SAÇ - TI - AL LAH - - - - - Â LE ME RAH - - -

MET VE NÛR - - - - - BAT - TI BÂ - - TİL - - - - -

GEL Dİ HÂK - VER - - - - - Dİ - - SÛ RÛR - - -

OL - DU - HALK MES - - - - - RÛR DO ĞÜN CA - - -

MÛC TE BÂ - - - - - DE - - Dİ LER - EH - - - - -

LEN VE SEH - LEN - - - - - MER - HA BA - - - - -

BA - ŞI - NI RÂ - - - - - Fİ' SE MÂ YA - - -

DOĞ DU NÛR - - - - - SÂ - - Cİ DEN - LİL - - - - -

LÂH O NÛR - ET - - - - - Tİ - - ZU HÛR - - - - -

GÖ - BE - Ğİ MAK TU' VE MAH TUN - - -
 DOĞ - MA - DAN RUH - - - - - BÂN HA BER LER - - -

TAM ZA RİF - - - - - KAN - KA ZER - YOK
 VER Dİ LER - - - - - BU - GE CE - DO - - - - -

SÜR ME Lİ TAY - - - - - YİB - NA ZİF
 ĞAR MU HAM - MED - - - - - DE - Dİ LER - - - - -

Â MI - NE - DER AK BU LUT GAYB
 NÜR DO - ĞUN CA - - - - - OL DU ZÂ HIR - - -

EY LE Dİ - - - - - BİR - MÜ NÂ - Dİ - - - - -
 HÂ Rİ KÂT - - - - - FAH - Rİ Â - LEM - - - - -

GÖS TE RİN - HAL - - - - - KA - DE Dİ
 DOĞ DU ĞU - NA - - - - - ŞÂ - Hİ DÂT - - - - -

HER - ME - KÂ NA - - - - - OĞ LU MU GÖS
 OL - DU - GÖK TEN - - - - - TARD ŞE YÂ TİN - - -

TER Dİ LER - - - - - AK - Lİ BAS - KUN
 CİN U MÖM - - - - - DÜŞ - TÜ PUT - LAR - - - - -

DAK YE ŞİL - Lİ - - - - - VER - Dİ LER
 İN Dİ SÜF - LÂ - - - - - YA - NÜ CUM - - - - -

O DO ĞUN CA ÇIK TI BEN DEN
ET Tİ O EY VÂ Nİ KİS RA

BAŞ KA NÜR ŞARK VE GARB GÖ
İN Hİ DÂM SU VE I LE VA

RÜN DÜ HEM ŞAM DA KU SÜR
Dİ SE MÂ VE VE DOL DU TAM

BAH RI SÂ VÂ BAT TI FÂ RIS

NÂ RI TAM BIN SE NE LİK

Tİ SÖ ĞÜN DÜ YÂ SE LÂM

İS TER İ SEN BU LA SIN Â

Lİ MA KÂM AŞK İ LE DE

ES SA LÂ TU VE'S SE LÂM SON
AKPINAR

FASLU RÂBİ'
Uşşak Mevlid

Güfte: İzzeddin Doğanhisari
Derleyen: Dr. Hüseyin AKPINAR

♩ = 150
Aksak Semâi

10/8

GÖR - DÜ - Â YÂT - - - - - ET Tİ İ MÂN - -

KÂ Bİ LE - - - - - O - - NU EM - - ZİR - - - - -

Dİ HA Lİ - ME - - - - - SİDK - İ LE - - - - -

SİN - Nİ - ON İ - - - - - Kİ BA Hİ RA - - -

AH ME Dİ - - - - - HÂ - - Rİ KÂT - TAN - - - - -

BİL Dİ İ - MÂN - - - - - EY - - LE Dİ - - - -

§

SİN - Nİ - O TUZ - - - - - BEŞ TE KÂ BE - - - -
DER - BU - İZ DO - - - - - ĞAN HI SA BE Rİ - - - -

KİS SA Sİ - - - - - O - - HA CER - ES - - - -
HÂ Sİ Lİ - - - - - DOĞ - RU SU - - YÂ - - - -

VED Bİ NÂ - Sİ - - - - - MÂD - DE Sİ - - - -
HAK KA Â - KİL - - - - - UY - - MA Lİ - - - -

KIRK YA - ŞIN DA - - - - - GEL Dİ CİB RİL - - - - -
UY BU - KUR Ā - - - - - NA YA PIŞ ET - - - - -

SÖY LE Dİ - - - - - YĀ - - MU HAM - MED - - - - -
İ' TI SĀM - - - - - SEV - MU HAM - MED - - - - -

DİN LE AL - LAH - - - - - NE - - DE Dİ - - - - -
İ LE AL - LA - - - - - HI - - TA MAM - - - - -

DE - Dİ AL LAH - - - - - YĀ MU HAM MED - - - - -
İS - TER İ SEN - - - - - BU LA SIN Ā - - - - -

Ā LE ME - - - - - MÜR - SE LIM - SIN - - - - -
Lİ MA KĀM - - - - - AŞK - İ LE - DE - - - - -

EY LE TEB - LIĞ - - - - - TU HAL - KI MA - - - - - SON
ES SA LĀ - - - - - VE'S - SE LĀM - - - - -

İN - Dİ - KUR ĀN - - - - - HAL KA TEB TIĞ - - - - -

EY LE Dİ - - - - - İD - Dİ Ā - İZ - - - - -

HĀR HA VĀ - RİK - - - - - EY - LE Dİ - - - - -

CÜM - LE - Â KİL - - - - - HAK KI HAK KAN - - - - -

BİL Dİ LER - - - - - YA - - PI ŞIP - KUR - - - - -

Â NA İS - LÂM - - - - - OL - - DU LAR - - - - -

MU' - Cİ - ZÂT KUR - - - - - ÂN VE İH BÂR - - - - -

GÂ İ BÂT - - - - - HEM - KE LÂM - HAY - - - - -

VÂN KE LÂ - MU'L - - - - - CÂ - - Mİ DÂT - - - - -

CÂ - Mİ - Dİ TAH - - - - - RİK VE TEK Sİ - - - - -

RU'L KA LİL - - - - - HER - DU Â - - MAK - - - - -

BÜL Şİ FÂ - BUL - - - - - MAK - A LİL - - - - -

BUN - DA - İS PA - - - - - TÛN NÛ BÛV VE - - -

DÖRTÇİ HET - - - - - UM - - DE Sİ - - DA - - - - -

VÂ VE İZ - HÂR - - - - - MU' - Cİ ZÂT - - - - -

HER - KE - MÂL HÂL - - - - - EN Bİ YÂ İH - - -

BÂR LA RI - - - - - HAK - KA İR - ŞÂ - - - - -

DI A NÛD - MÛN - - - - - KİR - LE Rİ - - - - -

HER - Cİ - HET LE - - - - - HAK TE BEY YÛN - - -

ET Tİ TAM - - - - - UY - - MA YAN - CÂ - - - - -

HİL MU AN - NİD - - - - - VE'S - SE LÂM - - - - - AKPINAR

DUÂÜN FÎ ÂHİRİ'L-MEVLİD
Uşşâk Münacaat

Güfte: İzzeddin Doğanhisârî
Derleyen: Dr. Hüseyin AKPINAR

♩ = 250
Oynak

YÂ İ LÂ HÎ YÂ Ğİ YÂ - SÎ EL A MÂN
EY LE MAK BÜL O KU NAN - BU MEV Lİ Dİ

YÂ MU İ - Nİ - YÂ VE Kİ - Lİ - EL A MÂN
ET Bİ ZE - ŞÂ - Fİ' MU HAM MED - AH ME Dİ

EY LE İK RÂM VER Bİ ZE - TEV FİK FE LÂH
LE LE YE Nİ O KU DAN - O KU YA Nİ

EY LE İN - ÂM - VER HÎ DÂ - YET - HEM SA LÂH
CEN NE Tİ - NE - EY LE İD - HÂL - YA GA Nİ

HER ZÜ NÜ BU EY LE MAG - FÜR YÂ ĞA FÜR
O KU TA NIN EY LE MES - RÜR KAL Bİ Nİ

HER U' YÜ - BU - EY LE MES - TÜR - YÂ ŞE KÜR
BEY Tİ MA' MÜR - EY LE MAG - FÜR - ZEN Bİ Nİ

SEY HÎ İZ DO ĞAN HÎ SÂ - Rİ NÂ Zİ MA
HÂ Tİ ME DE VER Bİ ZE - Rİ AH SEN Hİ MA TÂM

EY LE RAH - MET - VER NE CÂT - HEP - MÜS Lİ ME
CEN NE TIN - DE - VER Bİ ZE - Â - Lİ MA KÂM AKPINAR

SONUÇ

Osmanlı döneminden günümüze Anadolu'da yüz yıllardır mevlid yazma ve okuma geleneği devam etmektedir. Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde Cumhuriyet döneminde de yazılmış mevlid manzumeleri vardır. Süleyman Çelebi'nin yazdığı *Vesîletü'n-Necâf*'in kendisi ve başka mûsikîşinâlar tarafından bestelendiği ifade edilirken başka "Besteli Mevlid"lerin olduğu da bilinmektedir.

Bu "Besteli Mevlid"lerden biri de Muhammed İzzeddin Doğanhisarî'nin yazmış olduğu *Mevlid-i Efdal*'dir. Doğanhisarî'nin yazmış olduğu mevlidin kendisi tarafından bestelenmiş olması dikkat çekicidir. İslâmî ilimlerin birçoğunda, bilhassa hadis alanında derin bir bilgiye sahip olan Doğanhisarî'nin Mısır'da Ezher Medresesi'nde okurken mûsikî ilmi alanında da eğitim aldığı tahmin edilmektedir. Bu bağlamda yazdığı *Mevlid-i Efdal* adlı mevlid manzumesini belli bir makam ve usûl/ritim ile bestelemiş olması konuya önem kazandırmaktadır.

Konya'nın Doğanhisar ilçesindeki Hisar Medresesi'nde müderrislik yapmış olan Muhammed İzzeddin Doğanhisarî'nin mevlid manzumesi yazmasının ve okumasının sebebi, dönemin şartları içerisinde yetişkinlere, gençlere ve çocuklara Allah'ın varlığı ve birliği, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliği olmak üzere iman ve İslâm'ın şartlarını, İslâm akâid ve ahlâkını, muâmelât ve her türlü dinî bilgiyi öğretmek istemesidir.

İslâm âlimleri ve mutasavvîf şâirlerin mevlid yazmalarının birinci sebebi, Hz. Peygamberin şefaatine mazhar olmaktır. Diğer bir sebep de mevlid ile insanlara bilgi aktarmak, mesaj sunmak ve dinî eğitim vermektir. Muhammed İzzeddin Doğanhisarî de mezkûr sebepleri gözeterek mevlid ve kasîde yazdığı için şiirde muhteva ön planda tutulmuştur. Şiirde kâfiye ve vezin gibi bazı teknik hususlar ikinci planda tutulmuş ve bazı eksiklikler görülebilmektedir.

Dinî mûsikînin önemli bir formu olan mevlidin bölümlerine literatürde "bahir" denilirken Muhammed İzzeddin Doğanhisarî, yazmış olduğu mevlidinin bölümlerine "fasıl" adı vermektedir. Aynı şekilde Türk Din Mûsikîsi'nde "ilâhî" ve "kasîde" iki ayrı form iken buna mukabil Muhammed İzzeddin Doğanhisarî, şiirine "kasîde" ismini kullanmıştır.

Dinî mûsikî kapsamında yapılan bu çalışmanın odak noktasını oluşturan hususlar, alan araştırması, röportaj ve derlemedir. Bu çerçevede elde edilen görüntü ve ses kayıtları, bilgi ve belgeler değerlendirilerek yazıya dönüştürülmüştür. Bu çalışmada *Muhammed İzzeddin Doğanhisarî'nin Mevlid ve İlâhileri* adlı albüm²⁷ ve yine *Muhammed İzzeddin Doğanhisarî'nin Mevlid ve Kasîdeleri* adlı kitaptan faydalanılmıştır.

²⁷ Hüseyin Akpınar, *Muhammed İzzeddin Doğanhisarî Mevlid ve İlâhileri (Albüm)*, Konya 2015.

Bir mukaddime, dört fasıl ve bir duâ bölümünden oluşan *Mevlid-i Efdal*'in mukaddime ve dört faslı, Aksak Semâî (10/8) usûlünde, Duâün Fî Âhiri'l-Mevlid ise Oynak (9/8) usûlünde ölçülmüş olup mevlidin tamamı Uşşâk makamında. Mevlidin bölümleri arasında okunan salavât-ı şerîfe de Uşşâk makamında, güfte ve beste açısından anonim olup Sofyan (4/4) usûlündedir. “Veladet Bahri” olarak değerlendirilen ikinci faslın sonuna doğru Peygamberimizin dünyayı şerefliendirmesine hürmeten ayağa kalkıp tekrar oturulduktan sonra okunan Hârikatiyye Kasidesi, “Bu Muhammed Mustafa” adıyla derlenerek notaya alınmış, Hüseyinî makamında ve Sofyan (4/4) usûlündedir.

Muhammed İzzeddin Doğanhisârî, kendisinin de ifade ettiği gibi mevlid ve kasidesini yazarken tefsir, hadis, fıkıh ve siyer gibi ilimlerden istifade etmiştir. Uzun yıllar almış olduğu Arapça eğitimin de etkisiyle mevlid ve kasidesinde bir hayli Arapça kökenli kelimelere rastlanmaktadır.

Bir mukaddime, dört fasıl ve bir duâ bölümünden oluşan *Mevlid-i Efdal*, tarafımızca derlenerek notaya alınmış ve ilgililerin istifadesine sunulmuştur. Doğanhisâr'da hâlen solo ve koro şeklinde mevlidhân erkek ve kadınlar tarafından okunmakta olan *Mevlid-i Efdal*, Türk Din Mûsikîsi kültür ve repertuarına katkı sağlayacağı gibi “Besteli Mevlid”e de orijinal bir örnektir.

Kaynaklar

- » Akarpınar, Bahar. *Türk Kültüründe Dinî Törenler ve Mevlid Kutlamaları*. Basılmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1999.
- » Akpınar, Hüseyin. *Muhammed İzzeddin Doğanhisârî Mevlid ve İlahîleri (Album)*. Konya 2015.
- » Aksoy, Hasan. “Mevlid, Türk Edebiyatı”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29: 482. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- » Çetin, Osman. “Tarihte İlk Mevlid Merasimleri”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (Aralık 1987): 73-76.
- » Doğanhisârî, Muhammed İzzeddin. *Mevlid-i Efdal*, Doğanhisâr, (El Yazması) (tahmini 1930).
- » Durmuş, İsmail. “Mevlid (Arap Edebiyatı)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29: 480-482. İstanbul: TDV Yayınları, 2004.
- » Durmuş, İsmail. “Şiir”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39: 150. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- » Elmalı, Hüseyin, “Kaside”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24: 562-564. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- » Eroğlu, Süleyman. “Edebî Bir Tür Olarak Mevlidler -Şekil Özelliklerine Dair Bazı Değerlendirmeler-”. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 11/18 (Ocak 2010): 18-128.
- » Fevzi Efendi, Mehmet. *Efendiler Efendisi İçin Mevlid Okumanın Faziletleri*. Haz. Selami Şimşek. İstanbul: Buhara Yayınları, 2016.
- » Gündüz, Orhan- Biricik, Halil Selçuk- Yeniterzi, Emine. *Muhammed İzzeddin Doğanhisârî'nin Mevlid ve Kasideleri*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, 2018.
- » Jahjai, Abas, “Makedonya'da Cami Mûsikîsi”. *Osmanlı İlim, Düşünce ve Sanat Dünyasında Balkanlar*. Ed. Ahmet Emre Dağtaoğlu. 663-668. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014.
- » Koca, Fatih. “Dinî Mûsikî Formu Olarak Mevlid ve Dobruca Besteli Mevlidi”. *Diyanet İlim Dergisi* 55/1 (Mart 2019): 155-182.
- » Köksal, M. Fatih. *Mevlid-nâme*. Kırşehir: Diyanet Vakfı Yayınları, 2010.
- » Mazioğlu, Hasibe. “Türk Edebiyatında Mevlid Yazan Şairler”, *Türkoloji Dergisi* 6/1 (Mayıs 1974): 31-61.
- » Özdemir, Mehmet. “İbn Dihye el-Kelbi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 19: 413-

414. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- » Özel, Ahmet. "Mevlid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29: 475-479. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
  - » Özkan, İsmail Hakkı. "Mûsikî". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24:566. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
  - » Pala, İskender. "Türk Edebiyatı". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24: 566. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
  - » Pekolcay, Necla. "Mevlid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8: 171-176. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1993.
  - » Pekolcay, Necla. *Mevlid (Vesîletü'n-Necât)*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
  - » Sezikli, Ubeydullah. "Balkanlar'da Osmanlı Mirası: Dinî Mûsikî", *Balkanlar'da İslâm Miadı Dolmayan Umut*. ed. Muhammed Savaş Kafkasyalı. 3/481-501. Ankara: Karınca Kitabevi, 2016.
  - » Sezikli, Ubeydullah. "Besteli Mevlid Üzerine İki Yazma Eser". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 8/1 (Haziran 2008): 179-205.
  - » Şeker, Mehmet. "Osmanlılar'da Mevlid Törenleri". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29: 479-480. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
  - » Tamdoğan, Zehra Gözütök. "Mağrib'de Mevlid-i Nebî Merâsimleri". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 50 (Aralık 2019): 116.
  - » Tıraşçı, Mehmet. "Güneydoğu ve Doğu Anadolu Çevresinde Arapça, Kürtçe ve Zazaca Mevlidler ve Müzikal Olarak İcra Ediliş Tarzları". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17/2 (Aralık 2013): 213-229.
  - » Turabi, Ahmet Hakkı (ed.). *Türk Din Mûsikîsi*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2017.
  - » Uslu, Recep. *Selçuklu Topraklarında Müzik*. Konya: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2011.
  - » Yıldız, Âlim. *Üç Bülbülden Güllerin Efendisine, (Darendede Okunan Mevlidler)*. Malatya: Nâsihat Yayınları, 2010.